

незлагідний, лихий / Неприступний і колючий, мов реп'ях. / Виплід Ериній злих, / Злобний оцей Тімон / Геть від людей пішов, / Жити у нетрях став / І прокляв страшим прокльоном / Вас, огидливих мужчин. / Он як! / Так ненавидів він завжди / Чоловічий рід мерзенний, / А жіноцтву був найкращим / Другом він” [3, с. 354]. У творі А.Піотровського жінки обожають Макферсона, бо вважають його еталоном чоловічої краси та кмітливості.

Твір А.Піотровського закінчується на песимістичній ноті, коли Макферсон вбиває Геца, сам гине від руки розлюченого народу, а Єлена Лей втрачає віру та вважає себе новою володаркою світу: *“Гори розламуються... крізь повстання, вітер, вогонь слухайте... слухайте... слухайте тремтіння нового створіння в мені”* [4]. Однак, протосюжет п'єси має оптимістичну кінцівку, яка зумовлена величними прагненням людини античного світу не тільки висміяти по-доброму ситуацію, яка склалася, але й досягти своєї мети, навіть в складних умовах й довести, що все треба вирішувати не під впливом природних інстинктів, а за допомогою здорового глузду й найвищої мудрості.

На думку А.Нямцу, у літературі ХХ ст. надзвичайно гострий розвиток отримує ідея боротьби збройних конфліктів, які є змістовним центром багатьох міфів та літературних творів античності. Так, перенесення конфліктів комедії Арістофана “Лісістрата” у соціально-історичну дійсність початку ХХ ст. надає сюжетові п'єси агітаційне узагальнено-символічне звучання, перетворює конкретну життєву ситуацію в загальнолюдську, всесвітню [2, с. 118].

Якщо у Арістофана ми бачимо зародження бунтівних ідей та принципів (Лісістрата підмовила всіх жінок Еллади не виконувати сімейних обов'язків), то в “Падінні Єлени Лей” гендерна тематика та революційні ідеї прогресують, стають постійними (Грегор Гез доволі часто влаштовує демонстрації, акції протесту проти жінок). У “Лісістраті” Арістофан висміює тогочасну воєнну політику не прямо, а опосередковано, у нього все закінчується мирно, щасливо. А.Піотровський теж зображує політичний устрій та суспільні відносини, в нього герої також досягають мети, але трагічно – ціною свого життя, переживаючи не тільки “падіння”, але й катарсис.

Сюжет твору А.Піотровського значним чином інтерпретовано відповідно до революційних подій, які мали місце у той час, коли було створено п'єсу. У п'єсі “Падіння Єлени Лей” актуалізуються мотиви штучності, механістичності життя, апокаліптичності буття, фальшивих цінностей, двійництва, які розкривають втрату людьми моральних основ, духовну деградацію особистості та суспільства. Це свідчить про трагедію сучасного письменнику суспільства, де відсутні пріоритети духовних цінностей.

Отже, в п'єсі “Падіння Єлени Лей” А.Піотровський творчо переосмислює сюжет комедії Арістофана “Лісістрата” та деякі міфологічні образи й уявлення Стародавньої Греції, але у сучасному творі події та образи, що зображено на новий лад, постають драматичніше. Історичний песимізм, відкидання прогресу, порушення ходу природної та історичної еволюції, деформації у соціальній та психологічній сферах – головні постулати концепції світу А.Піотровського у творі.

Література

1. Дерменджи Омер. Трансформації сюжетів та образів у художній літературі (на матеріалі творів про Роксолану): Автореф. дис.... канд. філол. наук: 10.01.05 / Київськ. нац. ун-т. ім. Т.Шевченка. – К., 2005. – 18 с.

2. Нямцу А. Поэтика традиционных сюжетов. – Ч.: “Рута”, 1999. – 176 с.

Список джерел фактичного матеріалу

3. Арістофан. Комедії: Переклад із старогрецької. – Х.: Фоліо, 2002. – 511 с.

4. Пиотровский А. Падение Елены Лей. – “Vbooks”. – <http://vbooks.ru/ Authors/Adrian-Piotrovskiy/029788.html>. – 2008.

Купчишина Ю.А.

*Хмельницький національний університет
Науковий керівник – к. філол. н., доц. Ємець О.В.*

Стилістичні аспекти перекладу кольорових епітетів у художній літературі

Одним з найважливіших завдань лінгвостилістики на сучасному етапі є вивчення лінгвістичної природи тропів та функціонування окремих стилістичних прийомів у різних функціональних стилях літературної мови.

Незважаючи на велику кількість праць, присвячених тропам, зокрема епітету (О.О.Потебня, О.М.Веселовський, Ю.М.Скребнев, О.М.Мороховський, В.А.Кухаренко та ін.), деякі проблеми ще

не одержали належного висвітлення. Зокрема, функціонально-стилістична характеристика метонімічних переносів є однією з важливих та малодосліджених проблем організації висловлювань у різних сферах комунікації; так, ще недостатньо сформульовані аспекти перекладу кольорових метонімічних та метафоричних епітетів [1, с. 234].

Виходячи із системного підходу до вивчення тропіки, термін “епітет” (гр. epitheton – прикладка, прізвисько), у вузькому розумінні, є емоційно-оцінювальним або експресивно-образним (метафоричним) означенням, що підкреслює характерну рису, визначальну якість явища, предмета, поняття, дії [2, с. 338]. Епітет відрізняється від звичайного, або логічного, означення (*logical attribute*) тим, що не містить емоційності, оцінності або образності. Епітет формулюється як образний естетично маркований атрибут, що на лексичному і граматичному рівнях має образно-означальне наповнення, свою формально-граматичну структуру (епітет-дистрибут) і відповідає на питання граматичного означення [3, с. 70].

Під час дослідження даної теми стало очевидним, що досить важко віднайти єдину, сталу класифікацію визначення поняття про структурні типи епітетів. Семантичні типи епітетів різноманітні. Вони можуть бути виражені іменниками, прикметниками, словосполученнями, якісними прислівниками, та інші. У роботі ми спробували дослідити епітети, опираючись на класифікацію, що її пропонує В.П.Москвин [7, с. 345]. Адже, метонімічні та метафоричні епітети, які є яскравими засобами створення художньої образності та експресії в тексті, викликають найбільший інтерес у лінгвістів та науковців.

Отже, метонімічний епітет є одним із основних засобів створення художнього образу. Він виразно формує кольорову, яскраву картину світу, природи, є оригінальним засобом характеристики людей, предметів у художньому тексті, прозі, сучасній розмовній мові, політичній та виробничій термінології. Наприклад: *The earth was hard with a black frost and the air made me shiver as I climbed towards the house* (Emily Bronte).

Метафоричний епітет базується на актуалізації ознак подібності об’єктів один з одним з метою виявлення схожості (реальної чи вигаданої), метонімічний епітет, у свою чергу, спрямований на індивідуалізацію об’єкта шляхом виділення якої-небудь характерної риси певного предмету чи явища [9, с. 20]. Наприклад: *Poor little wretch I was! – brought back to this grey world again* (H.Wells). Саме так і створюються яскраві та неповторні образи, що зустрічаються не тільки в художній, а й публіцистичній літературі.

Як матеріал для дослідження ми використали англійську літературу (зокрема, твори таких письменників, як В.Шекспір, Дж.Остін, Е.Бронте, С.Моем, Дж.Голсуорсі, Д.Лоуренс, Г.Грін та Г.Веллс), та американську художню літературу (твори Ф.Скотта Фітджеральда, М.Мітчелл, Р.Бредбері, К.Текер, Е.Сігала), вірші англійських поетів (В.Блейка, Р.Кіплінга, Дж.О’Реллі), творчість американської поетеси Е.Дікінсон.

Основною проблемою перекладу метонімічної одиниці є відмінність як у способах метонімізації, так і в ступені її поширення в мові оригіналу і мові, на яку перекладають [5, с. 25]. Характерно, що в умовах необхідних перетворень метонімія, на відміну від метафори, ніколи не перетворюється на порівняння, але відносно легко переходить у субстантивованій епітет:

Two men, one with thin black hair and the other with luxurious red mop, stood side by side like day and night. The red was smiling ready to see the funny side of danger, the black, with his wry face and triangle eyebrows, was the embodiment of despair (O’Henry).

Два чоловіки, один з рідким чорним волоссям, інший з пишною рудою шевелюрою, стояли пліч-о-пліч, як день і ніч. Рудий мрійливо посміхався, неначе вдивлявся у щось кумедне; чорнявий, з кислою стражденною гримасою, здавався втіленням відчаю (переклад наш. – Ю.К.).

Т.А.Казакова виділяє такі прийоми перекладу метонімічних одиниць: повний переклад, структурне та семантичне перетворення [4, с. 200], а також функціональне та повне перетворення вихідної метонімії. Метонімічний епітет можемо перекласти прислівником чи обставинним словом – цей прийом є найбільш вживаним при перекладі українською мовою. Або ж застосовується прийом компенсації, де втрата метонімічного епітета компенсується цілим реченням [6, с. 34-35]. Не слід забувати й про те, що основні труднощі перекладу полягають саме в передачі фігурального компонента образного вислову. Від перекладача вимагається розуміння підтексту, уміння бачити в образному вислові прихований смисл.

Метафоричні та метонімічні кольоративи, присутні у творах англійських та американських письменників, відкривають перед читачем нові обрії сприймання прочитаного матеріалу, підсилюючи тим самим уяву та емоції експресивно – пізнавальною функцією, яку вони виражають. Так, найуживанішим кольоративом у Бредбері є білий, адже він найвиразніше зображає чистоту та

бездоганність навколишнього світу письменника. Чорний колір превалує у творах Шекспіра та К.Текер. За допомогою цієї кольороназви автори акцентують увагу читачів на негативних почуттях та переживаннях головних героїв досліджених творів. Також нерідко вживаними є блакитний, жовтий та червоний кольори. Їх вживання у творах є авторсько-індивідуальним та загалом спрямоване на опис абстрактних понять: природа, майбутнє життя з метою підсилення експресивності їх значень (*yellow fingers of winter fog, Gatsby's rosy future*). Сприйняття кольорів загалом є традиційним у творах М.Мітчелл. Наприклад, найбільшу кількість кольоративів складають чорний та білий кольори, що є традиційними зображувальними засобами опису зовнішності, почуттів, внутрішніх переживань та емоцій головних героїв: *Mammy's victories over Scarlett were hard-won and represented guile unknown to the white mind*. Метафоричне словосполучення "*white mind*" перекладемо як "*чисті помисли*". Метонімічне: *He could tell of consumption making inroads on entire families and of pellagra, once found only among poor whites, which was now appearing in Atlanta's best families*. Переклавши "*poor whites*" як "*найубогіші білі*", можемо переконалися у тому, що сприйняття письменницею білого кольору є традиційним.

Слід також зазначити, що експресивність кольорових прикметників залежить від їхньої сполучуваності з абстрактними та конкретними іменниками. Так, можемо підсумувати, що найуживанішими абстрактними поняттями, з якими поєднуються кольорові прикметники, у досліджуваних творах є почуття кохання та щастя, а також думки, мрії, внутрішні переживання ліричних героїв. Виявилось, що конкретні поняття, з якими поєднуються кольороназви, найчастіше є елементами опису зовнішнього вигляду. Якщо у художній прозі превалують традиційні кольори: білий, чорний, синій, – то поезія насичена кольорами менш стертими та уживаними, а саме: рожевий, золотий, срібний, хоча цими кольороназвами вона не обмежена.

Як відомо, кольорові епітети ми можемо перекладати як прикметником, так і прислівником: *Damn their black souls, they believe anything those scoundrels tell them and forget every living thing we've done for them* ("*Gone with the Wind*", М. Мітчелл). Р.Доценко переклав: *Чортів чорні душі, вони ж беруть на віру кожне слово цих пройдисвітів і забувають усе те добре, що ми їм робили*. Отже, метафоричний вираз "*black souls*" перекладено дослівно – "*чорні душі*", адже колірні лексеми мови оригіналу та перекладу повністю співпадають. У цьому ж тексті в цитаті: *If they've got to buy black votes like the Yankees have done, then they will buy black votes* ("*Gone with the Wind*", М. Мітчелл), – ми маємо подвійну метонімію **black** votes КОЛІР ШКІРИ замість ОБ'ЄКТА (ЛЮДИНИ), а також ГОЛОСИ замість ЛЮДИНИ. Ці епітети перекладено так: *Якщо їм доведеться за прикладом янки купувати голоси чорних, і на це вони підуть* (переклад наш. – Ю.К.). Отже, у цьому випадку ми скористалися структурним перетворенням, адже прикметник "чорний" перекладено за допомогою іншої частини мови – іменника.

В іншому випадку метонімію "*silver fields*" у реченні: *Cody was fifty years old then, a product of the Nevada silver fields, of the Yukon, of every rush for metal since 1875* (*The Great Gatsby*", F. Scott Fitzgerald) перекладено за допомогою описового способу: "родовища срібла у Неваді" (переклад наш. – Ю.К.).

Таким чином, із наведених вище прикладів із художньої літератури очевидним стає те, що основні труднощі перекладу полягають саме в передачі фігурального компонента образного вислову [10, с. 232]. Зрозуміло, що найважчими для перекладу є епітети метонімічні, адже перекладачеві набагато важче відтворити їх метонімічну ознаку та фігуральність компонентів.

Для перекладу кольорових метонімічних та метафоричних епітетів у досліджених творах ми застосовували, указані за Т.Казаковою та Т.Левицькою, наступні способи: повний переклад, структурне перетворення, семантичне та граматичне перетворення (зокрема, перенесений епітет ми перекладали прислівником або обставинними словами). Під час аналізу творів ми додали до способів перекладу ще лексико-граматичні трансформації, а саме описовий переклад і компенсацію.

Сподіваємося, що дослідження лінгвістичної природи стилістичного прийому кольорового метонімічного та метафоричного епітетів доповнить теорію стилістичних прийомів, і в певній мірі допоможе літературознавцям при вивченні засобів досягнення образності в художній літературі.

Література

1. Арнольд И.В. Стилистика. Современный английский язык: Учебник для вузов. – 6-е изд. – М.: Наука, 2004. – 384 с.
2. Арутюнова Н.Д. Предложение и его смысл. Логико-семантические проблемы. – М.: Наука, 1976. – 383 с.

3. Веселовский А.Н. Из истории эпитета // Историческая поэтика. – М.: Высш. школа, 1989. – С. 59-75.
4. Казакова Т.А. Практические основы перевода. – СПб.: Союз, 2002. – 317 с.
5. Кухаренко В.А. Практикум з стилістики англ. мови: Підручник. – В.: Нова книга, 2000. – 160 с.
6. Левицкая Т.Р., Фитерман А.М. Пособие по переводу с английского языка на русский. – М.: Высш. школа, 1993. – 136 с.
7. Москвин В.П. Стилистика: Учебник для вузов. – М.: Высш. школа, 2006. – 570 с.
8. Desai S. English blues // Language. – 2007. – Vol. 7, №7. – P. 19-23.
9. Lacoff G., Johnson M. Metaphors We Live by. – Chicago and L.: Chicago Univ. Press, 1980. – 242 p.

Кутир А.П.

*Національний університет “Острозька академія”
Науковий керівник – канд. філолог. наук, доц. Худолій А.О.*

Семантичний аналіз слів на позначення магічних дій

Словниковий склад англійської мови за кількістю є величезним і вміщує близько півмільйона слів. У різних ситуаціях, у різні періоди часу, у різних місцях і навіть будучи в різному настрої, люди здатні використовувати лексичні одиниці, які надзвичайно відрізняються між собою [1, с. 89]. Усі слова, що ми використовуємо в процесі нашого спілкування, входять до складу лексико-семантичної системи.

Лексико-семантична система – одна з найскладніших мовних систем, що зумовлено багатовимірністю її структури, неоднорідністю її одиниць, різноманітністю відображених у них відношень і відкритістю для постійного поповнення новими одиницями (словами та значеннями). Своєрідність її також в тому, що вона на відміну інших мовних систем безпосередньо пов'язана з об'єктивною дійсністю, віддзеркаленням якої вона є [2, с. 262]. Однією зі структурних одиниць лексико-семантичної системи мови є лексико-семантичне поле.

Лексико-семантичне поле – це сукупність лексичних одиниць, які об'єднані спільністю змісту (іноді й спільністю формальних показників) і відображають поняттєву, предметну або функціональну подібність позначуваних явищ. Це слова пов'язані з одним і тим самим фрагментом дійсності [2, с. 265].

Дослідженню та опису лексико-семантичної системи мови присвячено багато праць таких науковців, як О.О.Потебня (теорія внутрішньої форми слова, його багатозначність, зв'язки між словами); Г.Шпербер (існування полів знань); Г.Ібсен (вчення про лексико-граматичні поля); В.Порціг (вчення про лексико-семантичне поле) та інші. На даний час невивченим залишається питання про лексико-семантичні поля творів жанру “фентезі”, а саме лексико-семантичного поля одиниць, що позначають магічні дії.

Після проведення детального аналізу лексичних одиниць, що вживаються на позначення магічних дій, було сформовано лексико-семантичне поле магічних дій, що складається з 7 тематичних груп: MAGIC CREATURES; CHARMED OBJECTS; MAGIC WAYS OF TRAVELING; THE GROUP OF GENERAL SPELLS; MAGIC INFLUENCE ON MIND; MAGIC SCIENCES; SOCIAL GROUPS. Дані групи формують гіперо-гіпонімічний ряд. Даний ряд створюється на основі включення або керування, при якому одне слово (воно називається *гіперонімом*) позначає клас речей, який включає в себе клас речей, що позначені іншим словом – *гіпонімом*, і є ширшим за своїм значенням [3, с. 97].

Лексико-семантична група зі значенням MAGIC INFLUENCE ON MIND “магічний вплив на мозок” представлена двома підгрупами: *Acceptance of the influence* “сприйняття впливу” та *Resistance of the influence* “опір впливу”.

Перша підгрупа зі значенням *Acceptance of the influence* містить 7 лексичних одиниць. Серед них: *to extract feelings and memories from another person's mind; to delve into the minds; to read minds; to fiddle around with somebody's mind; a powerful incursion upon the Dark Lord's thoughts; to gain access to his thoughts and feelings, to modify memories*. Усі фрази позначають сприйняття магічного впливу. Це підтверджують такі приклади: “*They're having their memories modified right now*” [7]. Фраза *to have your memories modified* означає те, що під впливом магії, пам'ять може бути змінена в інтересах того, хто власне змінює її.

Друга підгрупа має значення *Resistance of the influence* та налічує 4 одиниці: *defense of the mind*